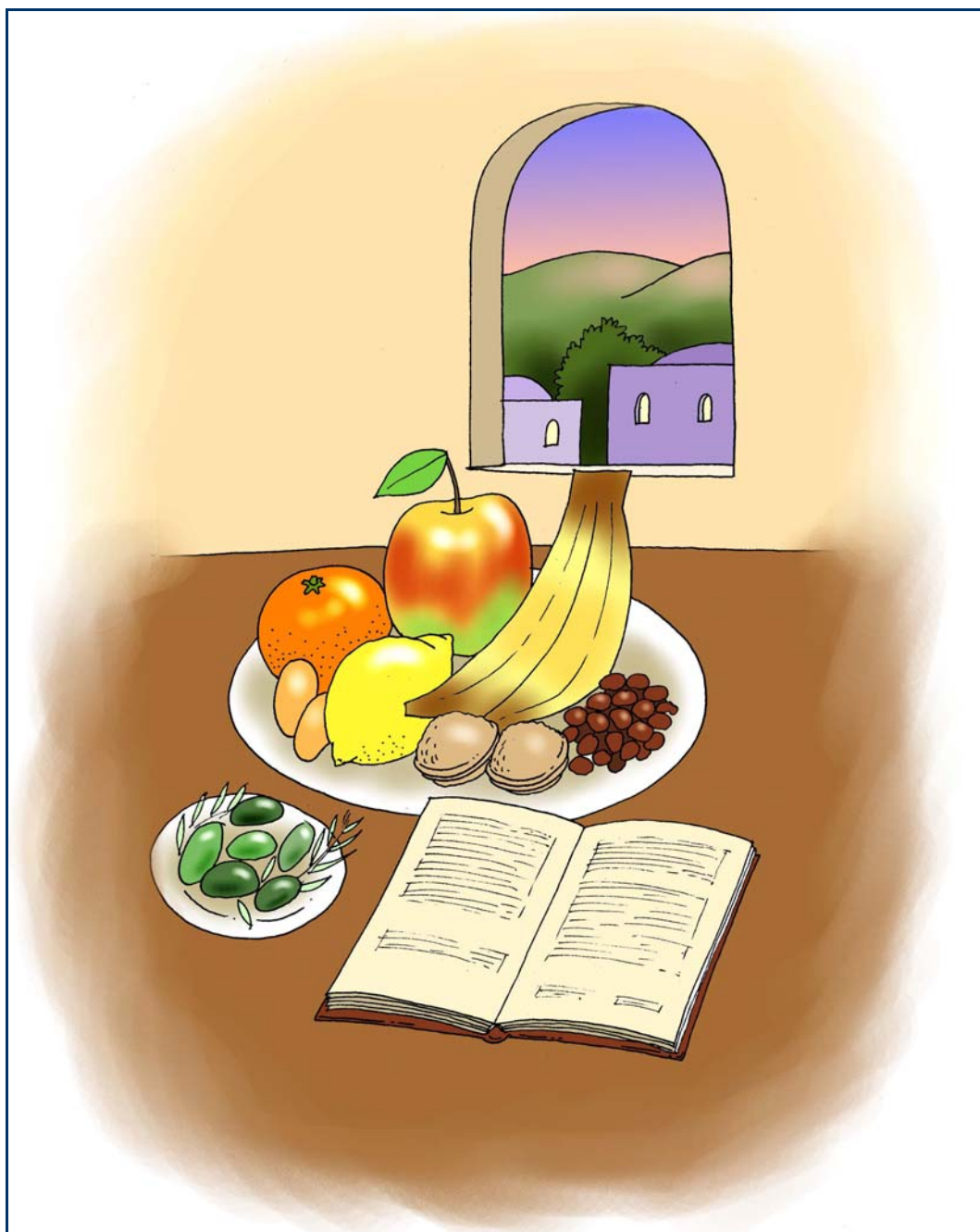

TOE BISJVAT

GAN
ALEF
BET
QIMMEL
DALET
HEE
WAW

GESCHIEDENIS EN GEWOONTEN

© JELED-NIK Afdeling Onderwijs

Tekst: Henny van het Hoofd
Tekeningen: Marchien Mayer

Dit werkboekje is onderdeel van het landelijke JELED-NIK leerplan voor joodse les aan kinderen vanaf 4 jaar.
Voor meer informatie: www.jeled.net of henny@nik.nl

J.E.L.E.D. – Jewish European Learning Experience Dot.net

Toe Bisjvat - wat is dat ook alweer?

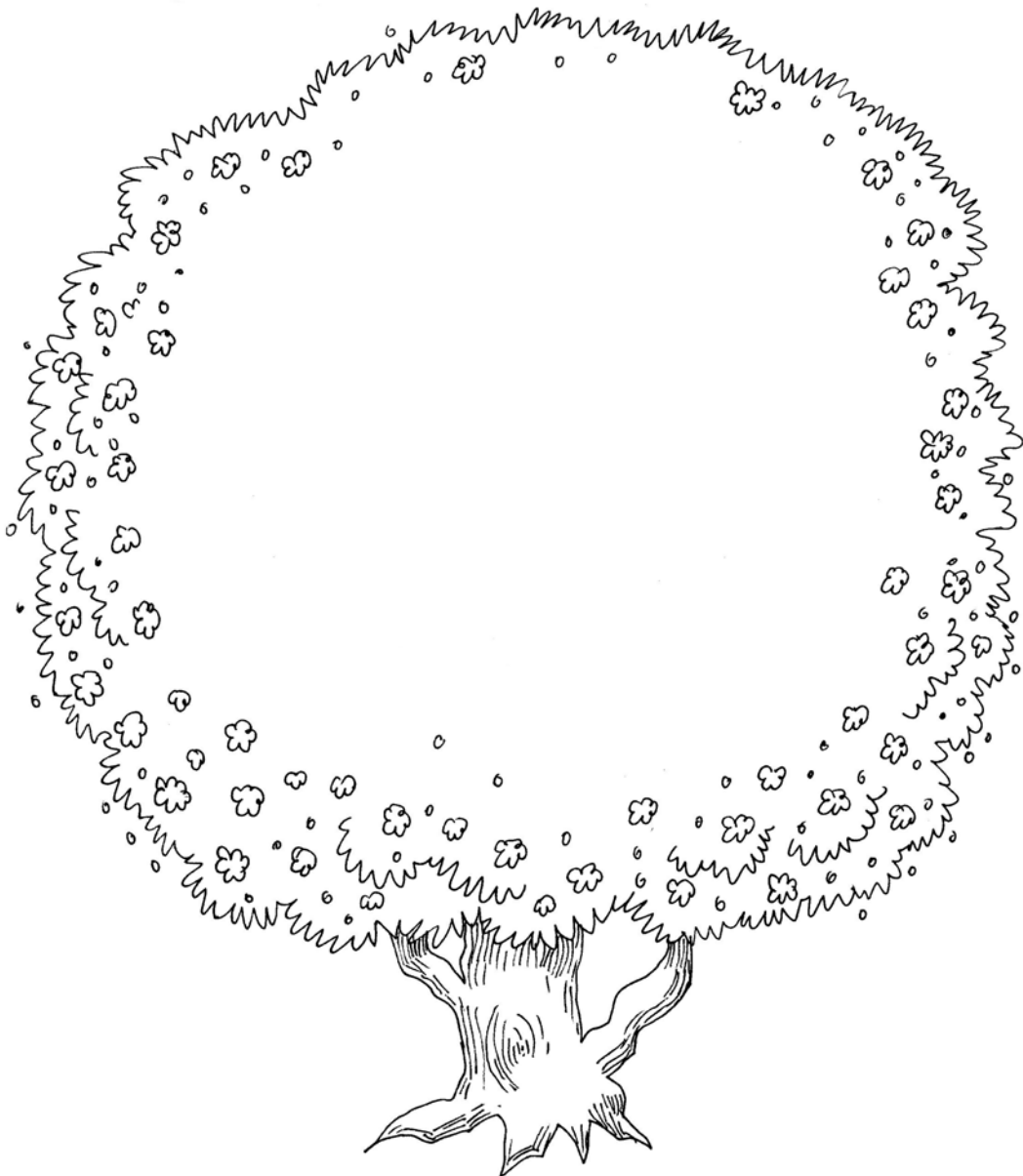
In het vak staan vijftien woorden die iets met Toe Bisjvat te maken hebben. Vertel, aan de hand van deze woorden, waarom we Toe Bisjvat vieren en wat we op dit feest doen. Schrijf je verhaal in de boom.

* Israël * lente * amandelbomen * bloesem * 15 Sjevat *

* bomen * verjaardag * 4 jaar * Beth Hamikdasj * vruchten *

* Sjevat Haminiem * bomen planten * amandelen en rozijnen *

* Joods Nationaal Fonds (JNF) * boomcertificaat *

Waarom vieren we Toe Bisjvat?

De meeste van onze joodse feestdagen zijn òf voorgeschreven door de Tora, òf herinneren ons aan een belangrijke gebeurtenis uit de joodse geschiedenis. Toe Bisjvat doet dat geen van beide: het staat niet in de Tora, zoals bijvoorbeeld Pesach of Rosj Hasjana, en het heeft ook niet te maken met een belangrijk voorval uit onze geschiedenis, zoals Poeriem of Chanoeka. Behalve (extra) fruit eten doen we eigenlijk ook niets bijzonders. Het is een dag die je gemakkelijk zou kunnen vergeten - dus waarom vieren we eigenlijk Toe Bisjvat?

Je weet al dat Toe Bisjvat een datum is: 15 Sjewat. Deze datum staat niet in de Tora, maar wel in de Misjna. Een van de boeken (*) van de Misjna heet 'Rosj Hasjana'. Daarin wordt van alles wat met de **יום טוב** (*jomtov*, feestdag) van Rosj Hasjana of met een joods jaar te maken heeft op een rijtje gezet. In het begin van het hoofdstuk wordt uitgelegd wat het woord Rosj Hasjana betekent.

* *Zo'n boek van de Misjna wordt met een moeilijk woord meestal 'traktaat' genoemd. In het עֲבֵרִית heet het מִסְכָּת (masèchet).*

Uit de Misjna:

In een jaar is het vier keer Rosj Hasjana:
Rosj Hasjana van de koningen;
Rosj Hasjana van het vee;
Rosj Hasjana van de jaren;
Rosj Hasjana van de bomen.

☺ **Vraag:**

In de misjna wordt met 'Rosj Hasjana' niet het feest Rosj Hasjana bedoeld. Waarmee zou je het woord Rosj Hasjana hier het beste kunnen vertalen?

Antwoord: _____.

☺ *Dit is een korte uitleg van de misjna:*

Nieuwjaar van de Koningen

Twee weken voor Pesach, in de lente dus, is het Nieuwjaar van de Koningen. Dit is de datum waarop de regeringsjaren van een koning worden geteld. Je zou verwachten dat dit gebeurt vanaf het moment dat een koning gekroond is en begint te regeren, dus voor iedere koning een aparte datum. Maar dat is niet zo. Iemand wordt koning (het maakt niet uit op welke datum) en wanneer het Nieuwjaar van de Koningen is begint het tweede regeringsjaar. In het volgende jaar begint op diezelfde datum het derde regeringsjaar en zo gaat het verder.

Nieuwjaar van het Vee

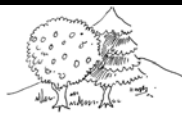
Op deze datum, aan het eind van de zomer, wordt bekeken hoeveel jonge dieren er in de maanden daarvoor geboren zijn. Van die dieren moest een tiende deel, als een soort 'inkomstenbelasting' aan het Beth Hamikdasj worden gegeven. Het was dus niet nodig om voor ieder dier apart de geboorte-datum te onthouden: alleen of het voor of na Nieuwjaar van het Vee geboren was. Op die datum begon het nieuwe belastingjaar.

Nieuwjaar van de Jaren

In de herfst begint een nieuw joods jaar: het jaartal wordt één jaar hoger.

Nieuwjaar van de Bomen

De eerste drie jaar mogen de vruchten van een boom niet worden gegeten. Het is niet nodig om voor iedere boom apart te onthouden wanneer hij geplant is: op Nieuwjaar van de Bomen worden alle bomen een jaar ouder. Bovendien moest, net als van het vee, ook van de vruchten een tiende deel aan het Beth Hamikdasj worden gegeven. Het ging over de opbrengst van een jaar; het 'belastingjaar' voor vruchten begon op Nieuwjaar van de Bomen, aan het eind van de winter.

In de Misjna wordt voor ieder van deze vier Nieuwjaren de datum genoemd:

* 1 Tisjrie * 15 Sjevat * 1 Niesan * 1 Elloel *

☺ **Opdracht:**

Hieronder zie je de Misjna nog een keer. Lees de uitleg goed door, en vul voor ieder van de vier Nieuwjaren de goede datum in. De volgorde van de joodse maanden kun je vinden in de loeach.

In een jaar is het vier keer Rosj Hasjana (nieuwjaar).

Op **Iniesan** is het Rosj Hasjana van de koningen;

Op _____ is het Rosj Hasjana van het vee;

Op _____ is het Rosj Hasjana van de jaren;

Op _____ is het Rosj Hasjana van de bomen

Vragen:

1. Een van de vier Nieuwjaren uit de Misjna is nog altijd een van de belangrijkste feestdagen van het joodse jaar. Welk Nieuwjaar is dat?

_____

2. Twee van de Nieuwjaren uit de Misjna worden al eeuwenlang niet meer gevierd, en staan dus ook niet in de loeach.

- a. Welke twee Nieuwjaren zijn dat?

_____

- b. Waarom worden ze volgens jou al zolang niet meer gevierd?

_____

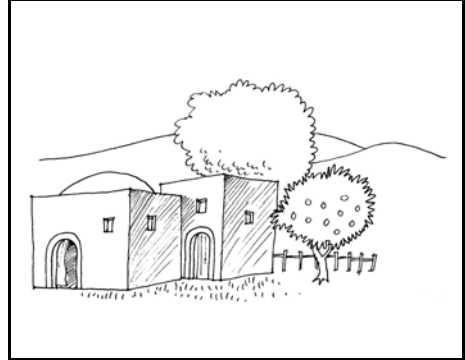
Je zou verwachten dat Toe Bisjvat in onze tijd ook geen betekenis zou hebben. Maar het wordt wèl gevierd. Waarom? Het antwoord kunnen we vinden in de geschiedenis!

De geschiedenis van Toe Bisjvat

In de tijd van het Beet Hamikdasj

was Toe Bisjvat een speciale datum in het joodse jaar: alle bomen werden dan één jaar ouder. Zo wist je precies welke bomen jonger waren dan vier jaar: daarvan mochten de vruchten niet worden gegeten.

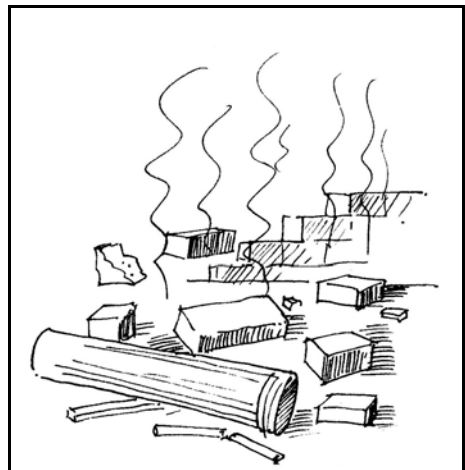
Het belastingjaar voor het berekenen van het tiende deel van de opbrengst van de akkers begon ook op 15 Sjevat.

Van het jaar 70 tot ongeveer 1550

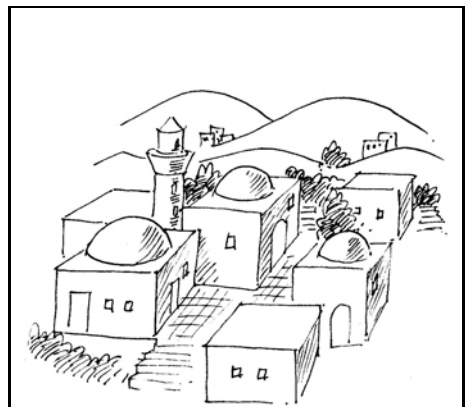
In het jaar 70 is het *beet hamikdasj* verwoest. Het was dus niet meer mogelijk om een gedeelte van de opbrengst van het land, bijvoorbeeld vruchten of jonge dieren, daar naar toe te brengen.

Bijna 1500 jaar lang was 15 Sjevat net zo'n soort datum als 1 Niesan of 1 Elloel: een dag die belangrijk was toen het **בית המקדש** er nog was, maar die nu zijn betekenis had verloren.

Vanaf ongeveer 1550

In de 16e eeuw wordt Tsfat, een stadje in de bergen in het noorden van Israël, een centrum van joodse mystiek. Er werd veel Tora geleerd, en nagedacht over de moeilijke situatie waarin het joodse volk zich in die tijd bevond: het Beet Hamikdasj was verwoest, Jeruzalem was een stad vol ruïnes geworden en joden werden bijna overal vervolgd. In Tsfat krijgt Toe Bisjvat een nieuwe betekenis....

Sommige inwoners van Tsfat kwamen uit Spanje: daar mochten vanaf 1492 geen joden meer wonen. Ook in veel andere landen werden joden vervolgd. De joodse geleerden in Tsfat - die *Kabbalisten* worden genoemd - probeerden in de Tora en in andere joodse boeken een aanwijzing te vinden dat deze moeilijke tijd voor het joodse volk bijna voorbij zou zijn. Ze vonden veel inspiratie in de natuur: die zagen ze niet alleen als een schepping van God, maar ook als een middel waarmee God iets aan de mensen duidelijk wil maken.

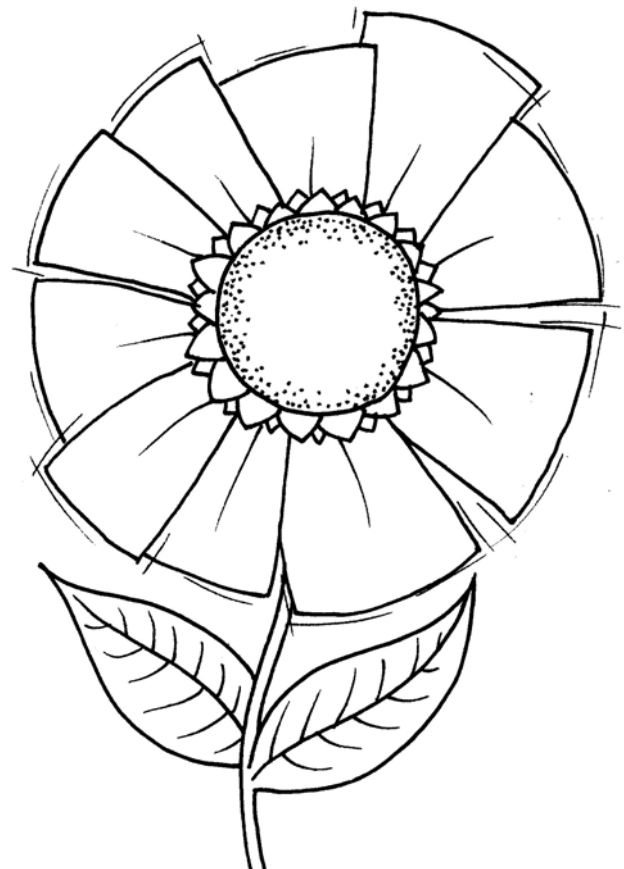
In de winter lijkt het net of de bomen, struiken en bloemen dood zijn en er worden geen jonge dieren meer geboren. Maar eind januari kun je in Israël zien dat dat helemaal niet zo is: de amandelbomen krijgen bloesems, en al gauw volgt de rest: bomen krijgen blaadjes, overal bloeien weer bloemen en zie je jonge dieren zoals kuikentjes en lammetjes. De *Kabbalisten* zagen hierin een belofte, een troost van God. Net zoals de natuur ieder jaar herleeft, zo zouden ook het joodse land en het joodse volk weer herleven. Jeroesjalajiem en het Beet Hamikdasj zouden worden herbouwd, en er zou een einde komen aan de vervolgingen van het joodse volk.

☺ Opdracht

לְכָה דוֹדִי (*Lecha Dodie*) is een lied uit de 16e eeuw, geschreven door Sjelomo Alkabets uit Tsfat, dat nog steeds iedere vrijdagavond bij het begin van sjabbat wordt gezongen. **לְכָה דוֹדִי** gaat over het verwelkomen van sjabbat, maar ook over het troosten van het joodse volk.

- ➔ Zoek de vertaling van *Lecha Dodie* op in de sidoer van Dasberg (bladzijde 98 en 99).

Schrijf een paar van de troostende gedachten uit dit lied in je eigen woorden in de blaadjes van de bloem.

Toe Bisjvat komt dus weer als feest terug op de joodse kalender. Het is niet langer een datum die aan vroeger herinnert, maar een dag die naar de toekomst wijst, naar de hoop op de herbouw van Jeroesjalajiem en van het joodse land.

Bij een speciale dag horen gewoonten en gebruiken. In Tsfat ontstaat de *minhag*, (gewoonte) om op Toe Bisjvat 30 verschillende vruchten te eten. Deze *minhag* werd ingesteld door de Asjkenazische joden.

De Sefardische joden namen deze *minhag* over, maar deden er iets bijzonders mee. Op de avond van Toe Bisjvat kwamen families in Tsfat bij elkaar. Ze vierden Toe Bisjvat door vruchten te eten en vier glazen wijn te drinken: een soort Seider!

Er werd een speciaal programmaboekje voor gemaakt: פְּרֵי עֵץ הָדָר (Perie Ets Hadar - dat betekent: vrucht van een mooie boom). Hierin staan stukjes uit de Tora en de Misjna die over bomen en planten gaan. Ook worden er *midrasjiem* over bomen en planten verteld, en *tehiliem* (psalmen) gezegd.

Vanuit Tsfat werd deze *minhag* overgenomen door Sefardische gemeenten overal ter wereld. In Amsterdam wordt sinds de 17e eeuw Toe Bisjvat op deze manier gevierd door de Portugees Joodse gemeente, dus door vruchten te eten en wijn te drinken.

Dat gebeurt ook nu nog steeds. De avond van Toe Bisjvat wordt 'Schoteltjesavond' genoemd, omdat de vruchten op schoteltjes worden klaargezet. Deze naam kan ook zijn afgeleid van een andere minhag: heel vroeger brachten families elkaar op Toe Bisjvat een schoteltje met verschillende vruchten, ongeveer zoals we op Poeriem מִשְׁלַח מַנּוֹת (misjloach manot, 'sjlachmones') rondbrengen.

programmaboekje voor Schoteltjesavond

☺ Vraag:

Waarom staat er op het boekje 'Toe Biesjbat' in plaats van 'Toe Bisjvat'?

Antwoord:

Op Schoteltjesavond worden vier glazen wijn gedronken. Tussen twee glazen in worden steeds 10 verschillende vruchten (of een stukje daarvan) gegeten, dus 30 in totaal.

De glazen wijn hebben ieder een eigen kleur:

1 Het eerste glas: witte wijn.
Wit: de kleur van sneeuw, van de winter.

2 Het tweede glas: witte wijn, met een scheutje rode wijn
Lichtroze: amandelbloesem, de boom die het eerst in bloei staat.

3 Het derde glas: half rode, half witte wijn.
Lichtrood: de (opkomende) zon, die steeds sterker wordt.

4 Het vierde glas: rode wijn, met een scheutje witte wijn
Rood: bloeiende bloemen in de lente, die in Israël vaak rood zijn.

☺ Vragen:

1. Elk van de vier glazen wijn heeft een andere kleur: van helemaal wit via lichtroze en lichtrood naar rood. Wat is volgens jou de betekenis daarvan?

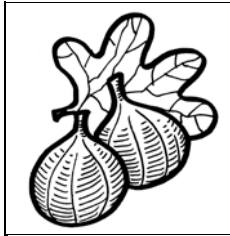
---

2. De vier glazen wijn van de Seider vertellen ons onder andere over de vier manieren waarop God beloofd heeft om het joodse volk uit Egypte te verlossen.
Leg uit waarom dit idee ook goed past bij de nieuwe betekenis van Toe Bisjvat.

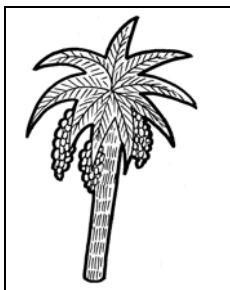
Ook de vruchten worden op een bijzondere manier gegeten: in drie groepen van tien. Iedere groep vruchten heeft een eigen kenmerk:

groep 1

Vruchten die je helemaal, dus met schil en al, kunt eten. Ze hebben ook geen pit of pitjes die oneetbaar zijn.
Voorbeeld: een *vijg*

Geef nog een ander voorbeeld: _____

groep 2

Vruchten waarvan je de schil kunt eten, maar de pit of pitjes niet.
Voorbeeld: een *dadel*

Geef nog een ander voorbeeld: _____

groep 3

Vruchten waarvan de schil wordt weggegooid omdat deze oneetbaar is.
Voorbeeld: een *granaatappel*

Geef nog een ander voorbeeld: _____

Op Schoteltjesavond worden stukjes uit Tenach gelezen, die over bomen en planten of over de opbrengst van het land gaan. Eerst wordt uit ieder van de vijf boeken van de Tora iets daarover gelezen. Daarna worden gedeelten uit de boeken van de נביאים (*nevie'iem*, profeten) gelezen en תהילים (*tehiliem*, psalmen) gezegd. Steeds is het onderwerp 'bomen en planten'.

De avond wordt afgesloten met een speciale בְּרָכָה (*beracha*) voor de bomen. Hierin staat dat we hopen dat de bomen dit jaar heel mooie en erg lekkere vruchten zullen krijgen!

Op Schoteltjesavond worden מִדְרָשִׁים (*midrasjiem*) verteld. Een *midrasj* is een wijze les in de vorm van een verhaal. Zo kan een מִדְרָשׁ aan de hand van een voorbeeld uitleggen wat de betekenis van een *mitswa* is. Er zijn ook *midrasjiem* die ons de diepere bedoeling van een פְּסוּקַת or tekst duidelijk willen maken.

Hier zie je een voorbeeld van een *midrasj*, die op Schoteltjesavond wordt verteld:

De oude man en de bomen

Een oude man was hard aan het werk: hij hakte gaten in de grond. Een voorbijganger was verbaasd dat hij een bejaarde zo zag hard zwoegen, en vroeg: meneer, wat bent u aan het doen? 'Ik maak deze gaten omdat ik daarin bomen wil planten' antwoordde de man. 'Waarom doet u dat?' vroeg de voorbijganger. U bent al heel oud, tegen de tijd dat deze bomen vruchten dragen zult u er niet meer zijn om er van te genieten'.

'U heeft helemaal gelijk', antwoordde de oude man. Zelf zal ik deze vruchten nooit proeven. Maar ik heb in mijn leven vaak vruchten gegeten van bomen die al voor mijn geboorte waren geplant, of in hun schaduw gezeten. Van deze bomen zal ik niet meer kunnen eten, en ik zal ook nooit op warme dagen van hun schaduw kunnen genieten of zien hoe mooi de bloesems zijn. Maar mijn kinderen en hun kinderen zullen dat wel, net zoals ik genoten heb van de bomen die door mijn voorouders zijn geplant'.

Deze midrasj staat in de Talmoed, in מִסְכֵּת תְּעֵנִית

Vraag:

Welke wijze les wil deze midrasj ons leren?

Toe Bisjvat in de 20-ste eeuw: een extra betekenis

In het begin van de vorige eeuw krijgt Toe Bisjvat er nog een extra betekenis bij. Tot die tijd was het idee van de herbouw van Jeruzalem en het joodse land een mooie droom, iets dat ooit, in een verre toekomst, zou gebeuren. Hoe dit precies gerealiseerd zou worden was niet duidelijk: het werd meer als een actie van God gezien dan als het werk van mensen.

Rond 1900 verandert deze houding: joden gaan zich dan zelf actief inzetten voor de oprichting van een joodse staat. Steeds meer mensen besluiten om te gaan wonen in het land dat nu Israël heet, maar dat in die tijd eerst bestuurd werd door Turkije en daarna door Engeland.

In vrij korte tijd gebeurt er heel veel: moerassen worden drooggelegd en gebruikt als landbouwgrond en overal worden bomen geplant. Door irrigatie (bevloeien met water) veranderen grote stukken woestijn in vruchtbare grond.

Joden overal in de wereld geven geld aan organisaties als bijvoorbeeld het Joods Nationaal Fonds. Van dat geld worden bossen aangeplant en grote irrigatie-projecten gerealiseerd. Als in 1948 de Staat Israël wordt uitgeroepen gaat dit proces nog veel sneller.

Toe Bisjvat wordt in de 20e eeuw het feest van de opbouw, het groen en vruchtbaar maken van het land Israël. Een van de nieuwe gewoonten wordt om op Toe Bisjvat bomen te planten.

Opdracht:

Lees het verhaal 'Dejarige bomen', dat op bladzijde 12 tot en met 14 staat. Het is geschreven door Clara Asscher-Pinkhoff, die veel verhalen en liedjes voor joodse kinderen gemaakt heeft (onder andere 'Rozijntje'). Het verhaal is lang geleden geschreven: in 1929. Je kunt er uit leren hoe joodse kinderen in die tijd in Nederland Toe Bisjvat vierden.

De jarige bomen

Ach, nee, 't leek nog nergens op. In de grachten lagen gele plekken, waar eens het blinkende ijs geweest was. Half water, half pap. De huizen leken donker en nattig-glimmend, net als de bomen. Met een heleboel goede wil kon je ontdekken, dat de topjes van de boomtakken een ietsje dikker waren dan de rest van de takjes, maar er was zo èrg veel goede wil voor nodig en die had je niet, heus, die kon je niet hebben bij dit weer.

Het weer kon het niet helpen, dat had nog wel veel erger gekund. En de bomen konden 't niet helpen, en de straten en de huizen en de grachten niet, maar zèlf kon je het 't meeste helpen, omdat je, nu het ijs gesmolten was, meteen dacht dat het nu maar lente moest worden. Jawel, op commando!

En dan nog bovendien midden in die triestigheid het lentefeest te gaan vieren! Dat leek toch helemaal nergens op! Het was vijftien Sjewat. Ja, het stond eerlijk op de joodse kalender. Het was ראש השנה לאילנות nieuwjaarsfeest voor de bomen.

Mooie bomen om een nieuwjaarsfeest te vieren! Konden ze niet behoorlijk een feestjurk aandoen op hun Jomtov? 'Maar ze kunnen het niet helpen', vergoelijkte Roosje. 'Nee', zei Ies, ' de mensen kunnen het helpen, omdat ze dat feest zo vroeg hebben gemaakt. Hadden ze wel eerst behoorlijk met de bomen kunnen overleggen, want die hun Jomtov is het toch maar!

Bettie wist beter. Die zong het liedje, dat ze verleden jaar geleerd had:

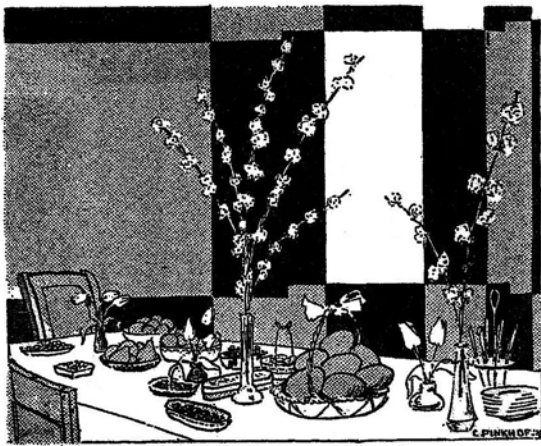
*Weet je, waar de bomen feest gaan vieren?
Niet in dit koude land!
Niet in dit koude land:
Maar vèr, bij ons thuis, waar het zonlicht hen kust
Waar de zegen van God op hun takken rust!
Daar lachen ze het tegen!
Daar lachen ze het tegen:
Het komende jaar, met beloften van zegen,
Van zon en van regen!*

Ze wist het: het ging niet om de bomen hier, het ging om de bomen 'vèr, in Erets Jisraeel , in ons land! Daar hoorde deze jomtov thuis. Want daar begonnen de bomen te leven, te bloeien, - daar hoefden de mensen niet aan verre dingen te denken, die ze toch niet zagen. Want als ze maar omhoog keken, dan wisten ze het al: die bomen leefden en bloeiden en hadden feest. Wat heel anders dan hier! Maar toen ze bij half vijf uit school kwamen, bijna met nacht, bijna met het begin van vijftien Sjewat, toen had moeder toch gezorgd dat Erets Jisraeel even naar hun huiskamer verhuisd was.

In de kamer was het lente. Wel een Hollandse lente - een lente van tulpjes en rose bloemtakken - maar in elk geval lente.

Ze kwamen na elkaar met dezelfde uitroep de huiskamer binnen: 'He, fijn!'. En dan: 'Gut Jomtov!'. Want tussen de tulpjes en de rose bloesemtakken voelde je toch de verjaardag van de bomen mee, al waren het ook bomen van een ver land.

Die avond zette moeder tussen de vazen en kannetjes met bloemen allemaal kleine bakjes met vruchten neer. 'Want als je aan de bomen denkt, denk je aan hun vruchten' zei ze. Van alles wat. Appels, sinaasappels, mandarijntjes, amandelen, rozijnen, een paar olijven, dadels, vijgen - het zag er zo fleurig en zo lekker uit, dat je wel zo wou beginnen, maar dat was dan weer zonde van het mooie gezicht.

'Die echt uit Erets Jisraeel komen, krijgen de ereplaats natuurlijk', zei moeder, terwijl ze de bakjes schikte. 'Want die komen van de jarige bomen'.

'De olijven toch niet?', vroeg Annetje verschrikt, toen ze zag hoe moeder de amandelen, de mooie sinaasappels, de vijgen en dadels en de olijven rondom de mooiste bloemenvaas zette. Annetje vond de olijven akelig. 'Ja, al hou jij er nou niet van, daarom groeien ze wel in Erets Jisraeel, en wat veel!'.

Ze houdt er niet van omdat het een grote-mensen-smaakje is', verklaarde Roosje. Ze heeft nog een beetje een kinderachtige smaak'. 'Dat zul je eens zien!' stoof Annetje op. 'Of ik geen grote-mensen-smaakjes lust!'. En met mannenmoed vroeg ze moeder om een olijf en at hem, met een zuur gezicht, tot het einde toe op. Tot er alleen een afgekloven pit overbleef. 'Nou?' kwam ze tegen Roosje. 'Niet om jou hoor, niet om dat grote-mensen-smaakje - kan me wat schelen! Alleen omdat hij van een jarige boom komt'. 'O,' zei Roosje. Maar ze dacht er het hare van.

Het was nog erg lang donker de volgende morgen. Maar toch stapte Bettie met een feestelijk gevoel haar bed uit. Het scheelde niet veel, of ze haalde haar sjabbesjurk uit de kast. Maar nee, zij was geen boom, zij had geen Rosj Hasjana vandaag!

Het was reuze gezellig geweest gisteravond. Ze hadden allemaal hun huiswerk vooruit gemaakt, dus hadden ze compleet en zonder haast rondom de tafel kunnen zitten en smullen van de vruchten en praten en zingen. Ze had het liedje voorgezongen en het de anderen geleerd tot ze het met zijn allen gezongen hadden, vader en moeder mee.

En vader had verteld hoe de mensen in Erets Jisraeel het vieren. Met bloemen en takken trekken ze op, tot het één grote tuin lijkt, en de kinderen zingen blijde liedjes, liedjes in onze mooie Hebreeuwse taal, en het is alles lente en bloei.

En dan plant elk kind een jong stekje, dat later een boom zal worden, als God maar regen en zon op zijn tijd stuurt. Later kunnen die kinderen wijzen op hun boom en zeggen: 'Die boom heb ik nog geplant, toen ik een kleine jongen was'. En die grote, vruchtdragende boom kan zeggen: 'die man heeft me nog geplant, toen ik een klein stekje was'.

Vader had ook uitgelegd waarom zo'n bomen-verjaardag nodig was. Als een jood een nieuwe boom heeft geplant, mag hij, eigenlijk als een offer, de eerste drie jaren geen vruchten er van gebruiken, het vierde jaar moet hij de vruchten eerst uitlossen en mag ze dan gebruiken, en pas in het vijfde jaar is de boom met de vruchten helemaal van hem. Maar van wanneer kun je zo'n jaar nu beginnen te rekenen? Van het bomen-nieuwjaar natuurlijk! Dan zijn ze immers jarig.

Brrr, ze zou maar gauw voortmaken met wassen en aankleden, het was nog zo kil op de slaapkamer. Wanneer zou ooit de lente komen en de warmte en de bloemen? Het leek wel erg ver weg vandaag!

Drie kwartier later gingen Jo en Bettie samen op weg naar school. Praten deden ze niet veel onderweg. Nooit. Thuis werd er genoeg afgepraat, en het was toch al gezellig als je met zijn tweeën voortstapte, liefst in de pas, dan schoot je zoveel harder op.

Het waren van die korte zinnnetjes, die ze wisselden. 'Fijn was het gisterenavond'.

'Nou!'. Dan weer een poosje doorstappen. 'Ik heb nog helemaal geen zin in school'. 'Ik ook niet'. Jo gaf een beschrijving van de leraar, die ze het eerste uur hadden. Hij legde uit, hoe de bijnaam van die leraar ontstaan was, vele jaren geleden. Bettie luisterde met plezier. Op een meisjesschool beleefde je lang zo veel niet, dacht ze. Jongens hadden veel meer verstand van bijnamen en dergelijke.

Ze liepen langs het hek van een plantsoen, Jo heel spraakzaam voor zijn doen, Bettie aandachtig. Maar opeens pakte Bettie hem bij de arm. 'Jo, Jo, zie je dat?'. Jo keek in de richting van haar wijzende vinger. 'Ik zie niets. Wat?'. 'Zie je het niet? Kijk dan!'. Toen zag hij het. Een klein, lichtgroen sprietje, heel arm en dunnetjes boven de zwarte grond. En aan het eind van het sprietje, als een druipend drupje, melkblank, een dicht sneeuwkllokje. 'Ik zie het' zei Jo alleen maar.

Ze keken elkaar blij aan, en Jo lachte. 'Vijftien Sjewat!'.

Een eindje verder gingen ze verschillende wegen, en Bettie liep luchtig verder, met het gevoel alsof er iets heel feestelijks was. En in zichzelf zong ze:

Ook in dit koude land!

Ook in dit koude land!

Want het kleine sneeuwkllokje had het andere land,
'ver, bij ons thuis', ineens heel dichtbij gebracht.

Vragen:

1. *Noem (minstens) twee dingen waaraan je kunt merken dat dit verhaal lang geleden geschreven is.*

---

2. *Waarom staat er 'Erets Jisraeel' in plaats van Israël?*

---

3. *Wat zijn de overeenkomsten tussen Toe Bisjvat in 1929 en de manier waarop wij het in de 21e eeuw vieren?*

De 21-ste eeuw: weer een nieuwe betekenis?

Langzamerhand krijgt Toe Bisjvat er in Israël nog een extra betekenis bij: een dag waarop we nadenken over hoe mensen met de natuur en het milieu omgaan. Je hoeft de krant maar open te doen om te zien dat daar van alles mis mee is: vogels die stikken in stookolie, giflozingen in zee waardoor vissen doodgaan, smog, smeltend ijs op de Noordpool en nog veel meer. De verontreiniging van de lucht, de bodem en het water zou heel goed een van de grootste problemen in de 21e eeuw kunnen worden.

De Tora wijst ons niet alleen op de manier hoe we met elkaar als medemensen om moeten gaan, maar ook op onze verantwoordelijkheden ten opzichte van de natuur, de schepping van God. Misschien wordt dat de nieuwe betekenis van Toe Bisjvat in de 21e eeuw.

😊 Opdracht

Beschrijf hoe Toe Bisjvat volgens jou in de 21e eeuw gevierd zou kunnen worden. Hoe maak je mensen bewust van hun verantwoordelijkheden voor de natuur? En welke nieuwe gewoonten horen daar volgens jou bij? Moet het feest alleen in Israël worden gevierd, of ook in andere landen?

